

ΑΣΜΑΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΜΑΝΗΣ.

Τῆς Λιγοροῦς τὸ τραγοῦδι. 1)

Ἐνα Σαββάτ' ἀπὸ βορξίδου
Ἐκίνησαν ἡ Λιγοροῦ
Νά πῃ 2) 'ς τῶν ἀνθρωπῶνε της.
3) [Πέρνει κουλούριζ 'ς τὴ ποῖδεα
Πέρνει τζ' αὐγά 'ς τὴ ζουναριά 4)
Τζαί πῃ-ει 'ς τῶν ἀνθρωπῶνε της].
Πέρασ' ἀπὸ τοῦς Μπολαριοῦς 5)
Τζ' ἀπὸ τὰ Σπηλιωτιάνικα 6)
Τζ' πῶρε καὶ τοῦς φονιάδες της,
τὸν Πέτρο τὸ Λιόπουλο.
Μὲς 'ς τὸ σκαλοῦνι κάθουνταν 7)
Τζ' ἔφτανε τὸ τσαροῦχί του.
Τζαί τοῦς 8) ἐκαλημέρισε
Τζεῖνοι 9) τὴν κατεδέχτηκαν
Τζ' ὁ Πέτρος ὁ Λιόπουλος
Ἀπάνω ἐσηκώθηκε 40)
Τὴν διπλοκαλαδέχτηκε,
—Μωρὴ καλῶς τὴν Λιγοροῦ,
καλῶς τη, καλῶς ὠρισε.
Μωρὴ τζ' ἀν πάης 'ς τ' Ἄλικα 41)
Νά πῆς τῶν ἀνθρωποῦνε μας. 42)
Νά μῆς ἐκάμουσι καλὰ,
Τζαί 'μεῖς τοῦς τὸν πλερώνουμε 43)
Τζεῖνον τὸ Ψουρο-Βέτουλα
Νὴ ἔξη γρόσια 44) νὴ ἔφτά
Τζαί 'ς τὴν ἀκρίβεια τοῦ τζ' ἐνιά.
Βεργάτα 45) τὸν ἐβάλαμε
Φυλάει τὴν ἀρμαλακιά 46)
Ἡ Λιγοροῦ σηκώθηκε
Τζ' εἰδάηκε τὰ Ἄλικα. 47)
Πέρασ' ἀπὸ τὴ Λατομά 48)
Τοῦς κῶρε τζαί ἐκάθονταν,
Τζαί δὲν τοῦς ἐχαιρέτησε
Μόν' 49) εἰδάηκε 20) 'ς τὸ σπῆτι της,
εἰδάηκε 'ς τὴν μάννα της. 21)
Τζ' ὁ Γιάννης 22) τὸ κατάλαβε
Τζ' εἰδάηκε 'ς τὸ σπῆτι τους.
—Μωρὴ καλῶς τὴν Λιγοροῦ,
Καλῶς την τὴν μπεῖκενα. 23)
Μωρὴ τζαί τ' ἐν' ἡ πίκρα ζου 24)
Τζαί δὲ μᾶς ἐχαιρέτησε;
Νά μὴ ζ' ἐμίλησε κανεῖς 25)
Νά μὴ ζ' ἐκτύπησε κανεῖς;
—Σὰ μὲ ρωτᾷς θὰ σὲ τὸ-εἰποῦ 26)
Πέρασ' ἀπὸ τοῦς Μπολαριοῦς
Τζ' ἀπὸ τὰ Σπηλιωτιάνικα
Τζαί τοῦς ἐκαλημέρισα
Κανεῖς δὲν μὲ ἐμίλησε
Μόν' ὁ φονιάς τοῦ Βέτουλα.
Μὲ διπλοκαλαδέχτηκε
«Καλῶς τηνε τὴν Λιγοροῦ
«καλῶς την τὴν μπεῖκενα
«Μωρὴ τζ' ἂ 27) μπάης 'ς τ' Ἄλικα
«Τζι ἂ μ πῇ 'ς τῶν ἀνθρωποῦνε μας

«Πὲς τοὺς νὰ κάμουμε καλὰ
«Τζαί 'μεῖς τοῦς τὸν πλερώνουμε
«Τζεῖνον τὸν Ψουρο-Βέτουλα
«Νὴ 28) ἔξη γρόσια, νὴ ἔφτά
«Μὴ 'ς τὴν ἀκρίβεια τοῦ τζ' ἐνιά.»
Ἐ Γιαννακᾶ σὰ μὲ ρωτᾷς
Δὲν ἔχ' ὁ Βέτουλας καρὸ 29)
Δὲν ἔχει ὁ Βέτουλας γεννιά
Τζαί οὔτε πρωτοζάδελφους.
Ἦθα νὰ ἤμουν σερνικός... 30)
Τζ' ὁ Γιάννακας ἐφώναζε
—Γιὰ δὸς μου, νύφη, τὸ σαρμᾶ
[Ὁποῦ-εἶναι 'ς τὸ κρεμανταλά] 31)
Νά πάου γιὰ τὴ γελάδα μας.
—Γιὰ κάτζει χάμου, Γιάννη μου,
Τζαί πάω γὼ τζ' ἡ μάννα μου. 32)
Καί πάλε 33) ξαναφώναζε
—Γιὰ δὸς μου, νύφη, τὸ σαρμᾶ
Γιὰτ' ἔχω κι' ἄλλο θέλημα 34)
Κιὰν δὲν ἐρθῶ ὡς τ' ἀπ' ταχιά
Ρίξετε τὸ χαλίκι μου 35)
Καί μένα σὰ τοῦ Βέτουλα.
Βάνει τὴ στράδα 36) 'ς τὰ μπροστά
'Σ τὸ Παρασκοῦν' 37) ἀγνάνταζε.
Μόν' ἕνας Βέτουλας 38) 'ς τὰ μπροστά
Ἐβγαλε δυνατὴ φωνή
—Ἐλα κοντά μου, Σατανᾶ, 39)
Γιὰ νὰ μὲ κάμης συντροφιᾶ.
Νά τελειώσω τὴ δουλειά. 40)
'Σ τοῦς Μπολαριοῦς εἰδάηκε
Εἰδάη 'ς τοῦ Λιουρόμνα 41)
Τζ' ἐκατζει τζ' ἀγκρουμάστηκε.
Τίποτα δὲν ἀγροίκησε.
Εἰδάηκε 'ς τὸ Λίπορο 42)
'Σ τοῦ Πέτρου τοῦ Λιόπουλου.
Μεσά ἦταν τζ' ἀλεκρίντιζε 43)
Μὲ τὸ σιγὸ μὲ τὸ πολὺ 44)
Ἄνοιξ' ἡ πόρτα τῆς αὐλῆς.
Μπῆκε 'ς τὴ μπόρτα τοῦ σπητιοῦ,
Τὸν ἄκουσε τζ' ἐφώναζε
—Φέρτε, γυναῖκες, τὸ 'χυλὸ'. 45)
Τραβᾶ τὸν ἔρημο σαρμᾶ,
κ' ἐκεῖνος δὲγ κατέβαινε.
—Ἐλα κοντά μου, Σατανᾶ
Νά μὲ βοηθήσης κ' ἐδανὰ
Κ' ἔδε π' ἀκούμπησ' ὁ σαρμᾶς
Ἐβγῆκε καί 'ς τὰ Διαριτά.
Καί ὅξ' ἐξαπετάχθηκε,
Τζ' πῶρε τὴν πόρτα σφαλιστή.
Τζ' ἕνα τσαγκρίδι 46) ν' ἔρρεξε
Τζαί 'ς τὴν ἀρζάν 47) ἀνέβηκε.
Τζ' ἄντεσ' 48) ὁ σκότεινος σαρμᾶς
Τζ' ἐξαναπισογύρισε.
Τζ' ἕνα τραβίδι τοῦδοσε 49)
Τζ' ἐκεῖνος δὲν ἐξάντεσε.
—Ἄϊδε, σαρμᾶ μου, 'ς τὸ καλὸ
Τὸ θέλημά του τῶκαμα.
Καί εἰς τὴ Νέσα εἰδάηκε

Ἐμίλησε τοῦ βαρδάταρα. ⁵⁰⁾
 Τζ' ὁ Αἴας ⁵¹⁾ τ' ἀποκρίθηκε·
 — Ποῖος εἶσαι σὺ ἐτόρα δά
 Τόρα τὴ νύκτα τζ' ἐδανά ; » ⁵²⁾
 — Ἐγὼ εἶμαι ὁ Γιάννακας
 Ἐσκότωσα τὸ μ. Μπάρμπα ζου ⁵³⁾
 Τὸ μ. Πέτρο τὸ Λιόπουλο.
 Ποῦ ἦταν καφὸς ⁵⁴⁾ τῆς μάνας ζου. »
 — Σήκω νὰ φύγης, Γιάννακα.
 Νὰ πάης 'ς τὰ Τζιχριάνικα ⁵⁵⁾
 Νὰ ἐρίκης ⁵⁶⁾ τὸ Δικάνακα
 Νὰ μὴν ἐρθῇ ἡ μάννα μου
 Τζαὶ θε εἰ ⁵⁷⁾ νὰ μὲ βλαστημᾷ·
 Σηκώθηκεν ὁ Γιάννακας
 Τζ' εἰδᾷν 'ς τοῦ Δικάνακα.
 — Ἄντε, Γιάννη, νὰ φύγωμε
 Νὰ πάμε 'ς τὰ Τζιχριάνικα
 Πάμε 'ς τὰ Σκυλακάνικα. » ⁵⁸⁾
 Καρτέρεσε τζ' ἡ Γρηά-Λιακοῦ. ⁵⁹⁾
 Ἦρθε τὸ γλόμα τὸ μικρὸ ⁶⁰⁾
 Τζ' ὁ Γιάννης δὲν ἐφάνηκε.
 Σηκώθηκεν ἡ γρηά-Λιακοῦ
 σκούζοντα καὶ φωνάζοντα·
 — Ἐὶ Γιάννακᾶ καὶ Βέτουλα !
 Νὰ ζᾶς ἐκλαίου ἀνάκατα. »
 Βάνει τὴ στράτα 'ς τὰ μπροστά·
 'Σ τοῦ Κούδαρου ⁶¹⁾ ποῦ πάνε
 Ἀπάντησε μιὰ χριστιανή,
 Ἐκατζε καὶ τὴν ἐρωτᾷ·
 — Τί ἔνε π' ἀωρλιάζονται ⁶²⁾
 Κάτω 'ς τὸ βάλτο τοῦ Μηχιού ; » ⁶³⁾
 — Τζακάλια ἀωρλιάζουσι·
 Σκοτώθη ὁ κάλλιος τῆς γεννιάς,
 Σκοτώθ' ὁ πρῶτος γέροντας,
 Ὁ Πέτρος ὁ Λιόπουλος. »
 Καὶ ποῖος τὸν ἐσκότωσε
 Τζεῖνον τὸν παλαιο-βώδακα ; » ⁶⁴⁾
 — Εἶπαι τ' ἦρθ' ὁ Βέτουλας
 Βρίκας τὸ ντουφέκι του
 Τζεῖνον τὸν ἐρημο σαρμά. »
 Σηκώθηκε τζ' ἡ γρηά-Λιακοῦ
 Τζαὶ πάει 'ς τὰ Τζιχριάνικα
 Πάει 'ς τὰ Σκυλακάνικα.
 Ἐμίλησε τοῦ Γεώργαρου. ⁶⁵⁾
 — Γιά ἔλα, γέρο, νὰ σὲ ἰδοῦ
 Νὰ σὲ σὲ ῥωτήσω νὰ μοῦ εἰπῇς
 Ἄν ἐν' εὐτοῦ ὁ Γιάννακας »
 — Ὁ Γιάννακας ἔνε ἐπᾶ ⁶⁶⁾
 Φεῦγε τὴ στράδα ξεγνοιασιά. ⁶⁷⁾

⁴⁾ Τὸ Τραγοῦδι τῆς Λιγοροῦς εἶναι πάγκοινον ἐν τῇ Μάνῃ διὰ τὴν δραματικωτάτην αὐτοῦ πλοκὴν, τὴν ὁποῖαν ἐπαυξάνει τὸ ἀληθὲς τῶν ἀναφερομένων γεγονότων, διὰ τοῦτο καὶ διαφόριος ᾄδεται. Ἐν τῷ 284 φυλλαδίῳ τῆς *Παρδώρας* ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῶν εἰδῶν τούτων, ὅπερ εἶναι ἐπιτομὴ τῶν ἄλλων. Νῦν δὲ δημοσιεύομεν τοῦτο πληρέστερον, πρὸ πάντων διότι παρέχει πιστοτάτην εἰκόνα τοῦ χαρακτῆ-

ρος καὶ τῆς γλώσσης τῶν Μανιατῶν. ²⁾ Νὰ ὑπάγῃ· ³⁾ Τὰ ἐντὸς ἀγκυλῶν περικεκλησμένα ἐλήφθησαν ἐξ ἄλλου ἄσματος τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔχοντας. ⁴⁾ Εἰς τὴν ζώνην. ⁵⁾ Δύο Μπολλαριοὶ εἶναι εἰς τὸν Ἀἴμον Μέσης, κοινῶς ἄνω καὶ κάτω Μπολλαριοὶ λεγόμενοι (α). ⁶⁾ Μέρος τοῦ χωρίου τούτου ἐν ᾧ κατοικοῦν οἱ Σπηλιωτιᾶνοι, Λακωνικὴ οἰκογένεια. ⁷⁾ Ἐκάθητο. Ἡ κατάληξις αὕτη εἶναι ἐν χρήσει καὶ ἐν Ἡπείρῳ (β). ⁸⁾ Τὸν Λιόπουλον καὶ τοὺς παρισταμένους. ⁹⁾ Ἐκείνοι. ¹⁰⁾ Καὶ εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους οἱ χαιρετώμενοι, ὁσάκις ἐκάθητο, ἀνίσταντο πρὸς τιμὴν καὶ ἀνταπέδιδον τὸν χαιρετισμόν (γ). ¹¹⁾ Χωρίον τοῦ Δήμου Μέσης (δ). ¹²⁾ Ὁ Π. Ἡλιόπουλος κατήγετο ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας, ἐξ ἧς καὶ ὁ σύζυγος τῆς Λιγοροῦς Βέτουλας· ἀλλὰ φονεύσας τοῦτον ἦλθεν εἰς ῥῆξιν μετὰ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν αὐτοῦ θελώντων νὰ τὸν ἐκδικηθῶσιν. ¹³⁾ Ἡ συνήθεια τοῦ νὰ διαλάττωνται πληρονομένης ποσότητός τινος δραχμῶν, αἵτινες δίδονται παρὰ τοῦ φονέως πρὸς τοὺς γονεῖς ἢ πρὸς τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ αἵματος συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος, τὸ αἷμα τοῦ ὁποῖου ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ μετ' ἀργυρίου ἀνταλλάσσεται, (ε) ἐπικρατεῖ ἐν Μάνῃ. Ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν ἐγένετο τὸ τοιοῦτον. Οὕτως παρ' Ὀμήρῳ (ζ) ὁ Αἴας λέγει πρὸς τὸν Ὀδυσσεά·

... καὶ μὲν τίς τε κασιγνήτοιο φονῆος
 Ποινὴν, ἢ οὐ παιδὸς ἐδέξατο τεθνηῶτος·
 Καὶ ῥ' ὁ μὲν ἐν δῆμῳ μένει αὐτοῦ, πόλλ' ἀποιτίας·
 Τοῦ δέ τ' ἐρητύεται κραδίη καὶ θυμὸς ἀγῆνωρ,
 Ποινὴν δεξαμένου.

Ἐν δὲ τῇ περιγραφῇ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως, λέγει (η)·

... δύο δ' ἄνδρες ἐνείκεον ἕνακα ποινῆς
 « ἄνδρες ἀποφθιμένους· ὁ μὲν εὐχετο πάντ' ἀποδοῦναι
 « δῆμῳ περὶ σκοπῶν· ὁ δ' ἀναίνετο μῆδ' ἐλπίσθαι.

Τὸ αὐτὸ δὲ ἐποιοῦν καὶ οἱ Γερμανοί· « *Luitur enim etiam homicidium certo armentorum ac pecorum numero, recipit que satisfactionem una domus* » (θ), καὶ εἴ τι ἄλλο φιλοπόλεμον ἔθνος. ¹⁴⁾ Σύγκρισιν τῶν χωρίων, ὡς πρὸ τῆς ἐκναστάσεως ἐλογαριάζοντο, καὶ τοῦ μετέπειτα εἰσαχθέντος νομισματικοῦ συστήματος ἔκαμεν ὁ κ. Ἰωάννης Σούτσος (ι). ¹⁵⁾ Ἀγροφύλακα, τουρκ. μείν-τάνι. ¹⁶⁾ Τὴν παραθαλασσίαν· εἰρωνικῶς διότι πλησίον τῆς θαλάσσης ἐφονεύθη ὁ σύζυγός της. ¹⁷⁾ Τὴν κίνησιν ἐκφράζουσιν ἀπροσώπως οἱ Μανιαταὶ ἐπὶ τόπου, χώρας καὶ κλ. ¹⁸⁾ Τὴν ἀγορὰν, ἢ τὴν κυριωτέραν ροῦγαν τῶν Ἀλίκων. ¹⁹⁾ Μονὲ-μόνον, ἀλλά. ²⁰⁾ ὑπῆγεν. ²¹⁾ Ἐν Μάνῃ ἡ γυνή, ὅταν ἀποθνήσκῃ ὁ σύζυγός της ἀφήσας αὐτὴν ἄτεκνον, ὑπάγει εἰς τὴν πατρικὴν τῆς οἰκίαν. ²²⁾ Ὁ ἀδελφὸς τοῦ συζύγου της. ²³⁾ Τιμητικὸς τίτλος τῶν γυναικῶν, ἐκ τοῦ μπένος. ²⁴⁾ Ποία εἶναι ἡ ἀφορμὴ τῆς λύπης σου. ²⁵⁾

(α) Interessante neugriechische urcand, σ. 8. (β) Πηνδ. ΙΖ φ. 298. σ. 348, στηλ. 5 σσμ. 1. (γ) Περδλ. Ιλ. 1. 193. σ. 645. 777 καὶ ἄλ. (δ) Inter. neug. urc. ἐνθ. ἀν. (ε) Εὐτέρπη. Τσμ. Δ', φ. 92 σ. 476—477. (ζ) Ιλ. 1. 632. (η) Ιλ. σ. 498—500. (θ) Tacit. Germania XXI. (ι) Περί παραγωγῆς καὶ διανομῆς τοῦ πλούτου 1852. Μέρος α, σ. 262—263.

ἐμίλησεν ἀποτόμως. ²⁶⁾ Ἐπειδὴ μὲ ἐρωτᾷς θὰ σὲ τὸ εἶπω. ²⁷⁾ Ἄν ὑπάγῃς. Τὸ γ τοῦ ἄν, δὲν, τῶν ἄρθρων κλ. φυλάττεται μόνον πρὸ τῶν φωνηέντων. Πρὸ δὲ τοῦ συμφώνου κ προφέρεται ὡς μ. Δὲ κυτάζω, ἃ κόπιαζες, τὸ γκατάλαβη κτλ. πρὸ τοῦ π ὡς μπ' δὲ παθαίνω, δὲ πειράζει, τὸ παλαιόγκαιρὸ, τὸ μ πῆρα (τὸν ἐκέρδησα, τὸν ἔλαβα), ἐνθα τὸ π προφέρεται ὡς μπ, πρὸ δὲ τοῦ τ εἰς d (δ), ὅπως καὶ τὸ τ τότε προφέρεται. Διότι τὸ γ ἐνοῦται μετὰ τοῦ τ τῆς ἐπομένης λέξεως. ²⁸⁾ ἦ. Τὸ γ διὰ τὴν εὐφωνίαν. ²⁹⁾ Καφὸς καὶ καθουτζί, ἀδελφός. ³⁰⁾ Διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ τὸν ἐκδικηθῶ. Διὰ τοῦ στίχου τούτου δεικνύεται πόσον εἶναι ἐρριζωμένη ἡ ἰδέα τῆς ἐκδικήσεως καὶ εἰς αὐτὰς τῶν γυναικῶν τὰς ψυχὰς (κ). — Ως εὐλόγως ἱστορεῖ ὁ συμπολίτης τῶν Ν. Νηράκης (λ) οἱ Μανιάται.

«ἄλλος ἄλλον καρτερεῖ διὰ νὰ τὸν φονεύῃ . . .

καὶ ἄλλος φονικὸν χρωστᾷ καὶ ἄλλου χρωστοῦνε.»

«Γιατί — ἐπιφέρει ὁ αὐτὸς ἀναφέρων πῶς αἰτιολογοῦσιν οἱ Μανιάται τὴν ἰδέαν τῆς ἐκδικήσεως:

Γιατί ἔτσι πηγαίνουνε 'ε τὸν Ἄδη σκοτωμένοι
καὶ δὲν τοὺς ἐδικιῶσσοι μινέσκουν κολασμένοι.

Εἶναι δὲ τοσοῦτον ἐπίμονοι, ὥστε:

«Δὲν θέλουν νὰ ἀλλάξουν, δὲν θέλουν νὰ πλουθεῖσι
καὶ οὔτε μπαρμπερίζονται, ἂν δὲν δικαιοθεῖσι (μ).

Διὰ τὴν ἀκαθαρσίαν τῶν δὲ ταύτην εἶναι:

«Τὸ κύττασμά τους ἄγριον, ἄσχημη θεωρία
καὶ μάτια ἔχουν κόκκινα καὶ νόχια σὰ θυρία.

Ὀλιγώτερον ἐκδικητικοὶ τῶν Μανιατῶν ἦσαν οἱ ἀρχαῖοι, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἡ ἰδέα αὕτη ἦτον ἐρριζωμένη βαθέως εἰς τὸ πνεῦμά των. Ὄταν ὁ Ὀδυσσεὺς λέγῃ νὰ κρατήσωσι τοὺς στρατιώτας πρῶτον νὰ δειπνήσωσι καὶ ἔπειτα νὰ ὑπάγῳσιν εἰς τὴν μάχην — Πρέπει, ἀποκρίνεται ὁ ἀνυπόμονος Ἀχιλλεὺς, νὰ πολεμήσωσι μέχρι τῆς θύσεως τοῦ ἡλίου καὶ ὅταν ἐκδικηθῶσι τότε νὰ φάγῳσιν (ν). Ἰδίως τὸ ἐκδικητικὸν εἶναι ἐρριζωμένον εἰς τὰ Ἀσιανὰ ἔθνη καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς Ἀραβας. Παράδειγμα ἀρκούν νὰ ἀποδείξῃ πόσον εἶναι φιλόνηκοι βλ. ἐν τῷ βίῳ τοῦ Μωάμεθ (ξ). Ὁ δὲ Ξενοφῶν (ο) ἀναφέρει ὅτι ὁ Γαβρίας, Ἀσσύριος μεγιστάν, φιλιούται μετὰ τοῦ ἐχθροῦ τῆς πατρίδος του Κύρου ἵνα ἐκδικηθῇ τὸν μονογενῆ υἱόν του. ³¹⁾ Κρίκος προσηρτημένος ἐπὶ τοῦ τοίχου, ἐν ᾧ ἐκρέμων διάφορα πράγματα. ³²⁾ Ἐτερεὰ ἄγρια ἀντὶ τῶν δύο τούτων στίχων, φέρουσι τοὺς ἐξῆς, πολὺ καλλίτερον ἐκδηλοῦντας τὸ ἐκδικητικὸν τῶν γυναικῶν:

Γιὰ πῆς μου, πῆς μου Γιάννακα! Ἐξ' ἂν ἐν νὰ πᾶς γιὰ τὴν φονιά
Πῆς μου νάρθῃ καὶ γὰρ κοντά. Ἢ γὰρ νὰ διαγκάσω μιὰ μπουκιά!

³³⁾ Πάλιν. ³⁴⁾ Ἐγὼ καὶ ἄλλην ὑπόθεσιν. ³⁵⁾ Εἴπατε ὅτι καὶ ἐγὼ δὲν ὑπάρχω πλέον ἐν τοῖς ζῶσι. ³⁶⁾ Τὸ ἀλλαχοῦ σπράττα. Ἐκ τοῦ Λατ. strada ἡ λιθόστρωτος ὁδός. Κατὰ δὲ τὸν κ. Γ. Γ. Παπαδόπου-

λον (π) ἐκ τοῦ ἰταλ. strada. ³⁷⁾ Ἐκκλησία τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς πλησίον τῶν Μπολλαριῶν. ³⁸⁾ Ἐρίσιον. ³⁹⁾ Ἡ αἰξ εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ διαβόλου, διὰ τοῦτο ἡ συνέργεια τοῦ Σατανᾶ φαίνεται κατωτέρω. ⁴⁰⁾ Τὴν ὑπόθεσιν μου. ⁴¹⁾ Συγγενὴς τις τοῦ Ἡλιοπούλου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν οἰκίαν ὑπῆγε καὶ ἡεροάσθη, ἵνα ἴδῃ ἂν ἦταν πληροφορημένοι περὶ τοῦ σχεδίου του· ἀλλὰ μὴ ἀκούσας τίποτε, ἀνεχώρησεν. ⁴²⁾ Εἰς τὴν συνοικίαν ἐν ᾗ κατοικεῖ ὁ Π. Ἡλιοπούλος. ⁴³⁾ Τὸ ἀλλαχοῦ λακριντεύω = συνωμίζει. ⁴⁴⁾ Μετὰ πολλῆς σιγῆς. ⁴⁵⁾ Ἐπειδὴ οἱ Μπολλαριοὶ καὶ οἱ τῶν παρεκκειμένων χωρίων κάτοικοι δὲν εἶχον γῆν εὐφορον ἵνα τρέφονται ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῆς, οὐδὲ κατάλληλον πρὸς βοσκὴν ποιμνίων, πρόσθε δὲ καὶ τὴν πτωχείαν τῶν ἔξων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ μόνου σχεδὸν προϊόντος τῆς χώρας των, τοῦ ξεροκριθίου, μὲ τὸ ὅποιον πολλάκις κατεσκεύαζον χυλὸν ἀλέθοντες εἰς χειρομύλους (ρ)· ὁ χυλὸς κατασκευάζεται καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος ἐξ ἀραβοσίτου τὰ πλείω, καὶ λέγεται μπαζίνα (ἐκ τοῦ μάζα;) ⁴⁶⁾ Πήδημα. ⁴⁷⁾ Μάνδραν. ⁴⁸⁾ Ἐμπερδεύθη. ⁴⁹⁾ Περιφρασίς τὸν ἐτράφησε. ⁵⁰⁾ Τοῦ σκοποῦ τοῦ πύργου, εἰς ὃν ὑπῆγεν, ἐν Μέσῃ. ⁵¹⁾ Ἡλίας Ταθάκης, ἀνεψιὸς ἐκ μητρὸς τοῦ φρονευθέντος. ⁵²⁾ Τίς εἶσαι σὺ εἰς τοιαύτην ὥραν καὶ εἰς τοιοῦτον τόπον; ⁵³⁾ Τὸν θεῖόν σου. ⁵⁴⁾ Ἀδελφός. ⁵⁵⁾ Ἐτερον χωρίον. ⁵⁶⁾ Νὰ εὐρῇς. ⁵⁷⁾ Θέλει μελλοντ. σημασίαν. Θὰ μὲ βλασφημᾷ. (σ) ⁵⁸⁾ Εἰς τὸ μέρος τοῦ χωρίου (Τζιχριανίκων) ἐν ᾧ κατοικεῖ ἡ γεννα (οἰκογένεια) τοῦ Σκυλακάκη. ⁵⁹⁾ Ἡ μήτηρ τοῦ Γιάννακα. ⁶⁰⁾ Τὸ πρόγευμα. ⁶¹⁾ Περιβόλιον μεταξὺ Μπαχαριῶν καὶ Ἀλίκων. ⁶²⁾ Ὠρύονται. ⁶³⁾ Εἰς τὸ Νησίον Μεσσήνης, ἐν ᾧ τὰ ὕδατα τοῦ Παμίσου σχηματίζουσιν ἑλος, ἐνθα δικιτῶνται θῶες. Περιφρονητικῶς δὲ ἡ Λιακοῦ αὕτη παραβάλλει τὰς φωνὰς καὶ τὰ μυρολόγια τῶν γυναικῶν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ Ἡλιοπούλου εἰς ὠρυγὰς τσακαλίων. ⁶⁴⁾ Περιφρονητικῶς καὶ τοῦτο. ⁶⁵⁾ Γεώργιος Σκυλακάκης ἡ Σκυλακόγιαννης, ἐπικναστὴς κατὰ τοῦ Φέδερ (1834) καὶ φυλακισθεὶς ἐν Τριπύλῃ (τ), ὁπόθεν ἐδραπέτευσεν. Ἐξ ἐσφαλμένων πληροφοριῶν ὁρμηθέντες ἐγράψαμεν ἄλλοτε (υ) ὅτι ὁ Σκυλακόγιαννης οὗτος ἤκματε πρὸ τοῦ ἀγῶνος. ⁶⁶⁾ Ἐνταῦθα. ⁶⁷⁾ Χωρὶς ἀνησυχίαν.

Ν. Γ. ΒΟΛΙΤΗΣ,

(κ) βλ. βύτ. ἐνθ. ἀν. (λ) ἱστορ. τῆς Μάν. ὅλης, 48ῶν, χωρ. καὶ ἐντράδιον αὐτῆς 51, 246, 251, 257. (μ) Δύτ. 259. (ν) Ἰλ. Τ. 297. Πρὸβλ. Ἰλ. Ν. 659, Ξ. 479, Ο. 113, Οδ. Ω. 476.

(ξ) Ἀλκμοδᾶν, Βίαις Μωάμεθ, σ. 63. (ο) Ξενοφ. Κυρ. Παρ. δ'. γ'. β. 7.

(π) Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἰταλ. ἐπιρ. εἰς τὴν δημ. γλῶσσαν τῶν νεωτ. Ἑλλήνων. Β'. 2. Πανδ. 12. σ. 224. βλ. καὶ Σκ. Δ. Βούλαντ. Λεξ. Ἀπλοειλ. λ. σπράττα καὶ Λεξ. Λατ. Ε. Οὐλαρίχου 1854· ἐν λ. στυγο. Ἀτακτα-Ι, σ. 181, 182, 214. 11335, IV 390, 482, 336. V. σ. 259. (ρ) Ἰακ. π. σπε. τοδ. αν. (σ) Λεξ. Ἀπλοειλ. Σκ. Δ. Βούλαν. 1835. Πρὸβλ. γὰρ (τ) Χρυσ. Γ. Φυλ. 59. (υ) Πανδ. Φ. 384. σ. 541.